

Олег Ворошилов,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: voroshilov-siaz@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-7786-1325>

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ПРОТИДІІНФОРМАЦІЙНІЙ АГРЕСІЇ

Висвітлюються причини, обставини та наслідки інформаційної агресії Російської Федерації стосовно Української держави, характеризуються провідні маніпулятивні техніки та прийоми, виокремлюються основні методи, що застосовуються російською пропагандою. Аналізується питання впровадження в країні системи стратегічних комунікацій, її роль та місце у створенні ефективного механізму протидії інформаційній агресії з боку РФ. Відзначається доцільність залучення провідних вітчизняних бібліотек, зокрема їхніх інформаційно-аналітичних підрозділів, до розвитку системи стратегічних комунікацій.

Ключові слова: стратегічні комунікації, інформаційна війна, протидія інформаційній агресії, інформаційно-аналітична діяльність бібліотек, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.

Починаючи з 2014 р., коли Російська Федерація розв'язала гібридну війну проти Української держави, тема інформаційної агресії постійно перебуває в полі зору вітчизняних дослідників, оскільки поряд із суто воєнним спротивом виникла нагальна необхідність створення ефективного механізму протидії й інформаційній агресії з боку РФ.

Треба зазначити, що саме з метою організації інформаційного спротиву зовнішнім інформаційно-психологічним впливам та гібридним загрозам у 2015 р. було започатковано Партнерство у сфері стратегічних комунікацій на офіційний запит Ради національної безпеки і оборони України (РНБО) до департаменту громадської дипломатії НАТО.

Справжнім фундатором теорії використання інформаційних стратегій у минулому можна вважати давньокитайського філософа Сунь Цзи (VI–V ст. до н. е.), який у своєму трактаті «Мистецтво війни» підкреслював, що здобути 100 перемог у ста боях – це не вершина перемоги.

На його думку, справжня вершина перемоги – це підкорити армію ворога, не вступаючи у війну. Сунь Цзи сформулював ряд положень (стратегем), частина з яких прямо призначена для підризу морально-психологічних якостей війська супротивника, організації інформаційної роботи серед населення задля перемоги [1, с. 23].

Проблемам ведення інформаційної війни та захисту від інформаційної агресії присвячено досить широке коло праць західних науковців. Так, М. Лібікі однією з форм інформаційної війни називає психологічну. Завдання інформаційної війни, на погляд ученого, – це знищення не фізичної сили, а соціуму [2]. Також ці питання порушувалися в працях Е. Тофлера, Д. Деннінг, Р. Шафранські, Д. Стейна, Ф. Болеара, Т. Томаса, Д. Аркілли та ін.

В Україні цю тему вивчали Б. Кормич, А. Марущак, В. Петрик, В. Гусаров та ряд інших дослідників. Проте чи не найбільшу увагу дослідженню цієї проблематики приділив Г. Почепцов, На його думку, інформаційна цивілізація не сприймає дій у фізичному просторі, перемогу вона вбачає в інформаційному і віртуальному просторах [3].

Що стосується проблем, пов'язаних із функціонуванням стратегічних комунікацій, то їх дослідження науковцями розпочалося порівняно нещодавно. На Заході цю проблематику активно досліджують С. Томсон, П. Корніш, Д. Ліндлі-Френч, К. Йорк та інші науковці.

Дедалі більшу увагу проблемам функціонування стратегічних комунікацій і впровадження в країні цілісної системи страйкомів приділяють й українські науковці. Так, колектив авторів на чолі з В. Горбуліним визначає стратегічні комунікації як рамковий підхід до впровадження окремих заходів із протидії дезінформації та інформаційній агресії [4]. Поняття й сутність стратегічних комунікацій у сучасному українському державотворенні розглянуто в публікації О. Кушнір [5]. В. Ліпкан проаналізував роль стратегічних комунікацій у протидії гібридній війні проти України [6]. Окремим аспектам функціонування страткомів присвячено також публікації Г. Почепцова [7], Є. Тихомирової [8] та ряду інших дослідників.

Водночас лише нещодавно в науковій літературі почала досліджуватися роль наукових бібліотек, зокрема її аналітичних підрозділів, у розвитку стратегічних комунікацій (частково це пояснюється наявністю застарілих поглядів на бібліотеку лише як на книгозбірню, а не інформаційний центр). Після того як у 2019 р. науковці інформаційних підрозділів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, а саме: Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ),

Національної юридичної бібліотеки (НЮБ) та Фонду Президентів України (ФПУ) приступили до виконання фундаментальної НДР «Бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій українського суспільства», лише за перший рік за підсумками виконання теми НДР було випущено два збірники наукових праць, присвячених цій проблематиці, серед яких можна назвати публікації Н. Аксьонової [9], В. Пальчук [10], С. Кулицького [11], М. Закірова, [12], С. Полтавця [13] та ін.

Мета публікації – проаналізувати роль і місце страткомів у протидії інформаційній агресії Російської Федерації, акцентувавши на необхідності долучення провідних бібліотек України до цього процесу та окресливши основні напрями можливої взаємодії аналітичних підрозділів бібліотек з органами державної влади в системі стратегічних комунікацій.

Треба зазначити, що інформаційні війни супроводжують всю історію людства. У далекому минулому інквізиція або репресивні апарати тоталітарних держав ХХ ст. вели активну боротьбу з носіями чужих ідей.

Особливого значення інформаційні війни набули у ХХ ст., коли газети, радіо, а потім і телебачення стали справді засобами масової інформації, а поширювана через них інформація – справді масовою. У 30-х роках ХХ ст. інформаційні війни перестають бути додатком до збройних і перетворюються в самостійне явище, як-от: німецько-австрійська радіовійна 1933–1934 рр. з приводу приєднання Австрії до Третього рейху. Саме тоді з'явилася й набуло поширення поняття «інформаційний агресор».

Одним з головних методів ведення інформаційно-психологічної агресії є пропаганда, тобто поширення різних політичних, філософських, наукових, художніх, інших мистецьких ідей з метою упровадження їх у громадську думку та активізації й тим самим використання цих ідей у масовій практичній діяльності населення. Водночас до пропаганди належать повідомлення, які поширюються для справляння вигідного впливу на громадську думку, провокування запрограмованих емоцій та зміни ставлення до певної ситуації або поведження певної групи людей, безпосередньо чи опосередковано вигідного організаторам.

Водночас нині відбулася зміна парадигми війни в цілому, що «реалізувалася в переході військових і до нелегальних видів зброї, і до більш складної роботи з населенням. Причому сьогодні стало ясно, що важливим компонентом перемоги є не тільки населення ворожої сторони, але і власне населення, тому війни можуть вигратися на полі бою, а програватися в свідомості людей» [14]. У результаті нині в інформаційні війни вкладають на порядок більше грошей, ніж у фізичне озброєння.

Разом з тим треба наголосити, що інформаційна війна – термін публіцистів, він не використовується в професійному середовищі, де його замінили на інформаційні або психологічні операції (однією з причин є те, що війна не може вестися в мирний період, а операції можуть).

Що стосується України, то, «не змирившись з відходом України від попередньої радянської імперії та приєднанням її до європейської системи цінностей, майбутнім вступом до Євросоюзу та набуттям членства в НАТО, РФ посилює інформаційний тиск, розповсюджуючи деструктивну, дезорієнтуючу, дезорганізуючу, деморалізуючу інформацію у вигляді фейків, перекручених тлумачень фактів і подій за допомогою Інтернет та медіа» [15].

Зрозуміло, що російські пропагандисти використовують при підготовці інформаційних матеріалів ряд маніпулятивних технік і прийомів. Особливого значення у їхній пропаганді набуває оціночна інформація, яку пропагандисти спеціально забарвлюють у чорні кольори для ініціювання у мас необхідних психологічних станів: занепокоєння, стурбованості, тривоги, боязні тощо. На їхньому фоні найфантастичніші фейки РФ повинні викликати в українців довіру та перешкоджати їх логічному аналізу.

Усі повідомлення російських пропагандистів характеризуються інформаційною надмірністю, що впливає на ступінь їх усвідомленості. Таке інформаційне перенавантаження повинно ховати від аудиторії актуальні соціальні питання, справжні причини явищ, пропонуючи хибні. При цьому жорстко контролюється семантичне (сислове) поле за рахунок ключових слів, що визначають тематику повідомлень, функціонального стилю, конотації, «ненормативного» сполучення слів.

У цьому процесі «особливу роль грає символізм інформації, яка напряму пов'язана із створенням уявного світу “новоросія” через недомислення, зниження рівня усвідомленості дійсності шляхом активації почуттєво-емоційних реакцій на шкоду раціонально осмисленим» [16].

Розглянувши методи та прийоми, що застосовуються в інформаційній агресії проти України, і цільові групи, які стали об'єктами інформаційних атак, можна виокремити такі основні методи інформаційної агресії проти України:

- а) дезінформування та маніпулювання;
- б) пропаганда;
- в) диверсифікація громадської думки;
- г) психологічний і психотропний тиск;
- г) поширення чуток [17].

Сьогодні російська пропаганда використовує як традиційні методи дезінформацію, напівправду й навішування ярликів, так і величезну кількість сучасної інформаційної зброї, включаючи електронні ЗМІ, цифрові комунікації, блоги та соціальні мережі.

Можна констатувати, що в інформаційній війні проти України Росія застосовує практично весь арсенал впливу на свідомість людей. «І, як результат, замість “братнього народу” в часи Радянського Союзу українці для пересічного росіянина тепер постають “бандерівцями”, “американськими маріонетками”, ворожим народом. Відповідно змінилося і ставлення українців до росіян, адже такої масованої інформаційної атаки не було ні в часи “газових” чи торговельних воєн, ні в будь-які інші періоди загострення українсько-російських відносин» [17].

Україні досить важко протистояти інформаційній агресії РФ, адже, за попередніми підрахунками, Росія щорічно протягом останніх кількох років витрачала на інформаційну війну 3,5–4 млрд дол. [15]. Наприклад, бюджет російського телеканалу «Раша Тудей» та агенції «Россия сегодня» становив 440 млн дол. А єдиний український державний канал «UA перший» у 2018 р. відключали через нестачу фінансування. На сьогодні бюджет українських державних медіа в 109 разів менший від російських [18].

Антиукраїнська пропагандистська кампанія також виявила недостатню сформованість наукових і методологічних обґрунтувань та пояснень щодо дій у подібних ситуаціях, продемонструвала слабку скоординованість дій державних органів влади, громадянського суспільства, експертного й наукового середовищ, журналістів щодо протидії таким кампаніям.

У цьому контексті треба зазначити, що нові соціальні відносини зумовили необхідність пошуку нового інструментарію, за допомогою якого уможливорюється організація узгодженої взаємодії суб'єктів державного управління й інститутів громадянського суспільства щодо цілепокладання, прогнозування, планування та програмування соціально-економічного розвитку держави. Таким адекватним комплексним інструментарієм державного управління в умовах актуалізації нових викликів інформаційно-комунікаційному простору виступає система стратегічних комунікацій.

Треба зазначити, що саме поняття стратегічних комунікацій було запропоновано порівняно нещодавно, у 2001 р., В. Вігто. Під його керівництвом уже через сім років виходить загальна оцінка стратегічних комунікацій [Task force on strategic communication. January 2008. Washington, 2008]. Тут констатується, що стратегічні комунікації є життєво важли-

вими для американської політики безпеки. При цьому підкреслюється, що майбутнє не буде просто продовженням сьгоднішніх трендів. Також ідеться і про те, що потрібна нова комунікативна парадигма [19].

У 2011 р. дослідники Королівського інституту міжнародних відносин, незалежного інституту політики в Лондоні (Chatham House), визначили стратегічні комунікації як «систематичний ряд послідовних та узгоджених заходів, що проводяться на стратегічному, оперативному й тактичному рівнях, які дають змогу розуміти цільові аудиторії і визначають ефективні канали для просування й підтримки конкретних типів поведінки» [20].

Зі свого боку український юрист В. Ліпкан слушно підкреслює, що основними складовими стратегічних комунікацій є:

а) інтеракціоністський блок: публічна дипломатія; залучення ключового лідера; зв'язки зі ЗМІ, органами державної влади, громадськістю, внутрішня комунікація;

б) інформаційно-психологічний блок: інформаційні, психологічні, спеціальні операції;

в) технічний блок: кібернетична безпека, протиборство в електромагнітному просторі;

г) військовий блок: блок військового та цивільно-військового співробітництва; документування подій, безпека операцій, заходи активного впливу [6].

Реалізація комплексної стратегії розвитку національної системи стратегічних комунікацій в Україні має допомогти керівництву країни у створенні єдиного керованого центру вироблення смислів, меседжів та наративів, концепцій доктрин і практик державного управління, у цілому сприяти підвищенню ефективності керування динамічними соціальними системами, а також створювати непересічну можливість до об'єднання розрізнених елементів у єдину, несуперечливу, вертикально інтегровану систему. Реалізація такої системи стратегічних комунікацій виступатиме якісною відповіддю на нові виклики сучасності в найбільш важливих сферах життєдіяльності, у тому числі в протидії інформаційній агресії з боку РФ, стане вагомим важелем у побудові сильної, розумної та ефективної держави. Загалом перспективи діяльності органів державного управління щодо становлення та розвитку повноцінної дієвої системи стратегічних комунікацій в Україні зводяться до необхідності формування єдиної цілеспрямованої державної інформаційно-комунікаційної політики, здатної адекватно реагувати і впливати на інформаційно-психологічні загрози й сприяти формуванню міжнародного іміджу України [21]. Разом

з тим треба констатувати, що тема вдосконалення страткомів не набула необхідної актуальності в суспільстві, а в трактуванні визначення стратегічних комунікацій спостерігається звуження переліку можливих їхніх суб'єктів. Принаймні роль бібліотек у цій системі за офіційними документами простежити не вдалося [22, с. 275].

З іншого боку, з огляду на досвід співпраці аналітичних підрозділів НБУВ з органами державної влади, можемо говорити про доцільність залучення їх до розвитку системи стратегічних комунікацій. Наприклад, одним із завдань Міністерства інформаційної політики є забезпечення створення механізмів моніторингу відкритих джерел інформації для потреб стратегічних комунікацій. Наукові бібліотеки можуть стати складовою такого механізму. Так, аналітичні підрозділи НБУВ давно вже виробляють власну наукову та інформаційно-аналітичну продукцію, проводять тематичні моніторингові дослідження за матеріалами інтернет-ресурсів на замовлення органів державної влади, які допомагають управлінським структурам у комплексному аналізі ситуації, виявленні закономірностей суспільного розвитку, виробленні доцільних та обґрунтованих пропозицій для прийняття відповідних рішень у сферах державного управління. Зокрема, лише протягом 2019 р. співробітниками Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Національної юридичної бібліотеки та Фонду Президентів України було опубліковано понад 300 наукових статей та інформаційно-аналітичних матеріалів, а також випущено 14 найменувань журналів, інформаційно-аналітичних бюлетенів (загалом – 320 випусків). Усі ці матеріали регулярно отримували понад 1,5 тис. органів державної влади [23, с. 115].

Треба також додати, що позитивний досвід співпраці інформаційних підрозділів НБУВ із РНБО України з питань протидії інформаційній агресії з боку РФ (з 2020 р. започатковано випуск нового щотижневого інформаційного бюлетеня «Суспільно-політичні події у відображенні електронних ЗМІ») свідчить про значний потенціал аналітичних підрозділів бібліотек у розвитку системи стратегічних комунікацій в Україні. Зокрема, ідеться про можливості моніторингу й аналізу актуальних проблем суспільства на базі відкритих джерел інформації, фондів бібліотеки для потреб державних органів; з іншого боку, про поширення суспільно важливої інформації серед населення, розширення вільного доступу до неї користувачів бібліотеки.

Таким чином, формування системи стратегічних комунікацій в Україні створює додаткові інституційні можливості для подальшого розвитку механізмів протидії російській інформаційній агресії та дає шанс науковим

бібліотекам визначити своє місце в цій системі за умови вдосконалення своїх можливостей як центру інтелектуальної обробки інформації, підвищення якості інформаційних продуктів, сервісів і послуг.

Список бібліографічних посилань

1. Закірова С. Полемологічні виміри інформаційних стратегій минулого *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2018. Вип. 49. С. 17–28.

2. Лібікі М. Що таке інформаційна війна? URL: <http://viysko.com.ua/tehnologiji-voeyen/martin-libiki-shho-take-informacijna-vijna/>.

3. Почепцов Г. Росія і Україна у співставленні їх комунікативно-пропагандистських можливостей. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/52/2014-08-03-rosiya-i-ukraina-u-spivstavlenni-ikh-komunikativno-propagandistskikh-mozhливостей/>.

4. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.

5. Кушнір О. Поняття та сутність стратегічних комунікацій у сучасному українському державотворенні. *Право і суспільство*. 2015. № 6. С. 27–31.

6. Ліпкан В. Поняття та структура стратегічних комунікацій на сучасному етапі державотворення. URL: <http://lipkan.com/ponyattya-ta-struktura-strategichnih-komunikatsij-nasuchasnomu-etapi-derzhavotvorennya/>.

7. Почепцов Г. Стратегические коммуникации в политике, бизнесе и государственном управлении. Киев : Альтерпрес, 2008. 216 с.

8. Тихомирова Є. Стратегічні комунікації як один з пріоритетів глобальної стратегії зовнішньої політики і безпеки ЄС. *Міжнар. відносини. Серія: Політичні науки* : електрон. вид. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2017. № 14.

9. Аксьонова Н. Інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек як суб'єкта стратегічних комунікацій у задоволенні суспільно-державних запитів. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 53. С. 172–184.

10. Пальчук В. Інформаційно-аналітичні технології бібліотек у розвитку стратегічних комунікацій. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 53. С. 53–65.

11. Кулицький С. Підходи до аналізу змістового наповнення публічного інформаційного простору як складової формування стратегічних комуні-

кацій у сфері економіки. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 53. С. 75–89.

12. Закіров М. Стратегічні комунікації у сучасному світі. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 52. С. 24–34.

13. Полтавець С. Ініціативи президентів щодо адміністративно-територіального устрою в стратегічних комунікаціях незалежної України. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 52. С. 113–137.

14. Почепцов Г. Информационные войны: тенденции и пути развития. URL: <https://psyfactor.org/psyops/infowar7.htm>.

15. Інформаційна агресія: російська пропаганда ховається за свободу слова. URL: <https://milnavigator.com.ua/2019/06/29/інформаційна-агресія-російська-проп/>.

16. Староконь Г. До питання про механізми інформаційної агресії РФ. URL: <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/інформаційна-агресія-рф-проти-україни/12.pdf>.

17. Горбань Ю. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/04/20.pdf>.

18. Найбільш вражаючі приклади інформаційних війн 21 ст. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/business/id/najbilsh-vrazhajuchi-prikladi-informacijnih-vijn-21-stolittja-2037/>.

19. Почепцов Г. Стратегические коммуникации в условиях информационного противоборства. URL: <https://psyfactor.org/psyops/infowar39.htm>.

20. Strategic Communications and National Strategy : A Chatham House Report / Paul Cornish, Julian Lindley-French and Claire Yorke. London, 2011. 42 p. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/24-1436781085.pdf>.

21. Сивак Т. Суспільна потреба у підготовці фахівців зі стратегічних комунікацій в Україні. URL: <http://stratcom.co.ua/suspilna-potreba-u-pidgotovtsi-fahivtsiv-zi-strategichnih-komunikatsij-v-ukrayini/>.

22. Чуприна Л. Аналітичні підрозділи бібліотеки в системі стратегічних комунікацій. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2017. Вип. 48. С. 193–200.

23. Желай О., Соболева І. Бібліотечний інформаційно-аналітичний супровід регіональних владних інституцій як важлива складова розвитку стратегічних комунікацій: досвід СІАЗ і НЮБ. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 53. С. 107–118.

References

1. Zakirova, S. (2018). Polemologichni vymiry informatsiinykh stratehii mynuloho [Polymological Measurements of Information Strategies of the Past]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 49, pp. 17–28. Kyiv [in Ukrainian].
2. Libiki, M. (2014). Shcho take informatsiyna viyna? [What is informational war?]. Retrieved from <http://viysko.com.ua/tehnologiji-voyen/martin-libiki-shho-take-informacijna-vijna/> [in Ukrainian].
3. Pocheyptsov, H. (2014). Rosiya i Ukrayina u spivstavlenni yikh komunikatyvno-propahandystskykh mozhlyvostey [Russia and Ukraine in comparing their communicative and propaganda opportunities]. Retrieved from <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/52/2014-08-03-rosiya-i-ukraina-u-spivstavlenni-ikh-komunikativno-propagandistskikh-mozhlyvostei/> [in Ukrainian].
4. Horbulin, V. P. (Ed.). (2017). Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front [World Hybrid War: Ukrainian Front]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
5. Kushnir, O. (2015). Poniattia ta sutnist stratehichnykh komunikatsii u suchasnomu ukrainskomu derzhavotvorenni [The concept and essence of strategic communications in the modern Ukrainian state creation]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society*, no. 6, pp. 27–31 [in Ukrainian].
6. Lipkan, V. (2016). Poniattia ta struktura stratehichnykh komunikatsii na suchasnomu etapi derzhavotvorennia [The concept and structure of strategic communications at the present stage of state formation]. *lipkan.com*. Retrieved from <http://lipkan.com/ponyattya-ta-struktura-strategichnih-komunikatsij-nasuchasnomu-etapi-derzhavotvorennia/> [in Ukrainian].
7. Pocheptsov, G. (2008). Strategicheskie komunikatsii v politike, biznese i gosudarstvennom upravlenii [Strategic communications in politics, business and public administration]. Kiev: Alterpres [in Russian].
8. Tykhomyrova, Ye. (2017). Stratehichni komunikatsii yak odyin z priorityativ hlobalnoi stratehii zovnishnoi polityky i bezpeky YeS [Strategic communications as one of the priorities of the global strategy of EU foreign policy and security]. *Mizhnarodni vidnosyny. Seriya: Politychni nauky – International Relations. Series: Political Sciences*, no. 14 [in Ukrainian].
9. Aksonova, N. (2019). Informatsiino-komunikatyvna diialnist bibliotek yak subiekta stratehichnykh komunikatsii u zadovolenni suspilno-derzhavnykh zapytiv [Libraries information and communication activities as a subject of strategic communications in meeting public and state requests]. *Naukovi*

pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, issue 53, pp. 172–184 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.53.172>

10. Palchuk, V. (2019). Informatsiino-analitychni tekhnologii bibliotek u rozvytku stratehichnykh komunikatsii [Information and analytical technologies of libraries in the development of strategic communications]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 53, pp. 53–65 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.53.053>

11. Kulytskyi, S. (2019). Pidkhody do analizu zmistovoho napovnennia publichnogo informatsiinoho prostoru yak skladovoi formuvannia stratehichnykh komunikatsii u sferi ekonomiky [Approaches to content analysis of the public information space as a component of strategic communications in the sphere of economy]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 53, pp. 75–89 [in Ukrainian].

12. Zakirov, M. (2019). Stratehichni komunikatsii u suchasnomu sviti [Strategic communications in the modern world]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 52, pp. 24–34 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.53.075>

13. Poltavets, S. (2019). Initsiatyvy prezidentiv shchodo administratyvno-terytorialnoho ustroiu v stratehichnykh komunikatsiiakh nezaleznoi Ukrainy [Presidential Initiatives on Administrative-Territorial Structure in Strategic Communications of Independent Ukraine]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 52, pp. 113–137 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.52.113>

14. Pochepezcov, G. Informacyonnue vojnu: tendencyy y puty razvytyya [Information Wars: Trends and Development Ways]. Retrieved from <https://psyfactor.org/psyops/infowar7.htm> [in Russian].

15. Informacijna agresiya: rosijska propaganda xovayetsya za svobodu slova [Information aggression: Russian propaganda hides behind freedom of speech]. (2019). Retrieved from <https://milnavigator.com.ua/2019/06/29/informacijna-agresiya-rosijska-prop/> [in Ukrainian].

16. Starokon, G. (2018). Do pytannya pro mexanizmy informacijnoyi agresiyi RF [On the question of the mechanisms of information aggression of the Russian Federation]. Retrieved from <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/informacijna-agresiya-rf-proti-ukraini/12.pdf> [in Ukrainian].

17. Gorban, Yu. (2015). Informacijna vijna proty Ukrayiny ta zasoby yiyi vedennya [Information war against Ukraine and means of its conduct]. Retrieved from <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/04/20.pdf> [in Ukrainian].

18. Najbilsh vrazhayuchi pryklady informacijnyx vijn 21 stolittya [The most impressive cases of information wars]. (2019). Retrieved from <https://businessviews.com.ua/ru/business/id/najbilsh-vrazhajuchi-prikladi-informacijnih-vijn-21-stolittja-2037/> [in Ukrainian].

19. Pochyeptsov, G. (2015). Strategycheskye kommunykacyy v uslovyyax ynformacyonnogo protyvoborstva [Strategic communications in the context of information confrontation]. Retrieved from <https://psyfactor.org/psyops/infowar39.htm> [in Russian].

20. Strategic Communications and National Strategy: A Chatham House Report / Paul Cornish, Julian Lindley-French and Claire Yorke. London, 2011. 42 p. Retrieved from <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/24-1436781085.pdf> [in English].

21. Syvak, T. (2016). Suspilna potreba u pidgotovci faxivciv zi strategichnyx komunikacij v Ukrayini [Public need for training of specialists in strategic communications in Ukraine]. Retrieved from <http://stratcom.co.ua/suspilna-potreba-u-pidgotovtsi-fahivtsiv-zi-strategichnih-komunikatsij-v-ukrayini/> [in Ukrainian].

22. Chupryna, L. (2017). Analitychni pidrozdily biblioteky v systemi stratehichnykh komunikatsii [Library analytical units in the system of strategic communications]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 48, pp. 193–200 [in Ukrainian].

23. Zhelaj, O., Sobolyeva, I. (2019). Bibliotechnyj informacijno-analitychnyj suprovid regionalnyx vladnyx instytucij yak vazhlyva skladova rozvytku strategichnyx komunikacij: dosvid SIAZ i NYuB NBUV [Library information and analytical support of regional government institutions as an important component of the development of strategic communications: the experience of SIAZ and NLL VNLU]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 53, pp. 107–118 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.53.107>

Стаття надійшла до редакції 05.01.2020.

Oleg Voroshyllov,

PhD (History), Senior Researcher,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine
3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: voroshilov-siaz@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-7786-1325>

The Role of Strategic Communications in Counteracting Information Aggression

The causes, circumstances and consequences of the information aggression of the Russian Federation against the Ukrainian state are covered, the leading manipulative techniques and methods are characterized, the main methods used by the Russian propaganda are singled out. Insufficient formation of scientific and methodological substantiations and explanations for actions in such situations, weak coordination of actions of state authorities, civil society, expert and scientific circles, journalists to counteract Russian information aggression are emphasized.

The concepts and main components of strategic communications are highlighted, their definitions are given. The issue of introduction of the system of strategic communications in the country, its role and place in creation of the effective mechanism of counteraction to information aggression by the Russian Federation is analyzed. It is emphasized that the system of strategic communications is an adequate comprehensive tool could be used by public administration in the context of actualization of new challenges to the information and communication space.

The expediency of involving the leading Ukrainian libraries, in particular their information-analytical subdivisions (taking into account the experience of the VI Vernadsky National Library of Ukraine) in the development of the system of strategic communications is noted. It is emphasized that it provides additional opportunities for monitoring and analysis of current problems of society on the basis of open sources of information, library collections for the needs of government agencies; on the other hand – promotes the dissemination of socially important information among the population.

Keywords: strategic communications, information warfare, counteraction to information aggression, information-analytical activity of libraries, V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.